

SCRISUL bănăţean

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ A UNIUNII JURNALIȘTILOR DIN BANATUL ISTORIC
COFINANȚATĂ DE CONSILIUL JUDEȚEAN TIMIȘ

DIRECTOR: VASILE TODI

SERIE NOUĂ - ANUL III NR. 3 (11) 2014

Marea Ducesă Alexandra,
pictură de Franz Xaver Winterhalter - 1850

Cornel UNGUREANU
Despre regi, saltimbanci și maimuțe

Viorel ROMAN
Cine nu-i ortodox, nu-i român

De vorbă cu...
Vasile Barbu

Delia MICURESCU
Senior ocrotitor al cărții românești

Ioan VODICEAN
Soacra

Victor NEUMANN
Experimentele unei generații

Vasile VIȘAOAN
Cezarul geneticii

Nichita STĂNESCU
Sentimentul milei

Luminița COJOCARIU
Scrisoare către Dumnezeu

Nicolae SĂRBU
Ierni de demult

Dan V. POENARU
Cum l-am cunoscut pe Ion Miloș

Silvia FECHETE
Acuarelă - debut

Maria GHERGUȚA
Lucian Costin și folclorul bănăţean

Pavel GĂTĂIANȚU
Anarhie cu pauză de ceai

Luca CIPOLLA
Poezii

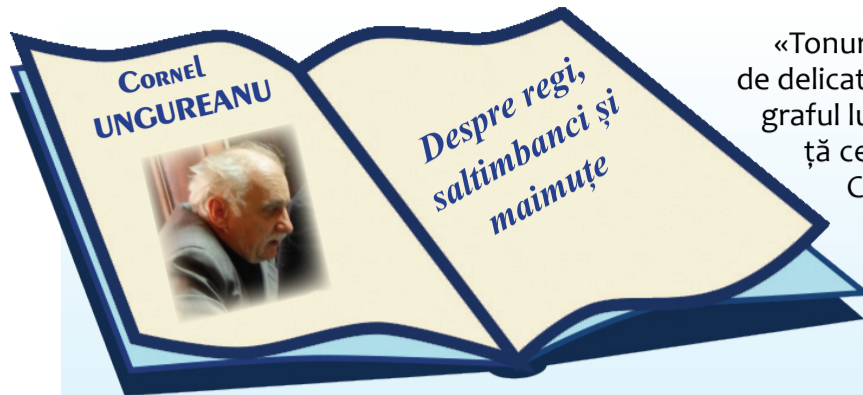
Arcadie SUCEVEANU

Ea, dragostea

*Și atunci venea Ea:
Nufăr-pasăre-femeie,
Și în trup îmi descuia
Murmurul Mării Egee.
Aer dulce avea în os!
Alburit de-a ei privire,
Se-nroșea miraculos*

*Çeşmă de viață cel subțire.
O, și-avea un farmec sfânt
Semăna cu-o ploaie care
La trei metri de pământ
Se transformă în ninsoare.
O religie era,
Plină toată de păcate,*

*Ce cu sângele-mi lega
Clipa de eternitate.
Vino iar! acum-a-i strig,
Pălăind înspre departe,
Pasăre, să-mi ții de frig,
De tristețe și de moarte.*

Un film al lui Paradjanov, *Umbrele strămoșilor uitați*. Filmul a creat mici legende prin Timișoara, fiindcă Sorin Titel îl văzuse de foarte multe ori și insista pe lângă directorul Casei studenților, om de treabă, cu care fusese coleg de facultate, să-l aducă din nou. Negreșit că la mijloc erau canale secrete de comunicare între el și Paradjanov. Și nu-i mai puțin adevărat că filmul îi șocase și pe occidentali, atunci când ieșise pe piață; scrie Michel Cournot într-un *Cineforum* din 1966:

„Uniunea Sovietică ne trimite astăzi *Caii de foc* (e titlul sub care filmul a rulat în Franța, n.n.), ai georgianului Serghei Paradjanov. Că arta cinematografului este capabilă să contopească forțele vii ale muzicii și poeziei, e capabilă să „recupereze” chiar pictura, imprimându-i o vitalitate nouă, ne-o dovedește filmul *Umbrele strămoșilor uitați*. Trebuie să spun că nu cred că vreodată vreun film a reușit, după știința mea, să descopere o senzualitate mai violentă.

Culorile și formele ating o frumusețe până azi neștiută de cinematograf. Ele își regăsesc în acest film anatomia propriului limbaj. Este evident că, așa cum spune Delacroix, galbenul, portocaliul și roșu sugerează bucuria, bogăția. După Kandinsky, galbenul este culoarea tipic terestră, roșu, culoare fără margini de bordează de o viață zbuciumată, fără a avea caracterul risipit al galbenului... în timp ce albul anunță o tăcere ce ar putea fi, în fiecare moment, tulburată”.

Mai scrie Michel Cournot:

«Tonurile de alb, negru, galben se apropie de delicatețea icoanelor lui Rubliov. Cinematograful lui Paradjanov îngăduie culorilor o viață ce nu le fusese îngăduită până acum...»

Cu atât mai mult, grație cinematografului, culorile nu sunt disociabile de sunetele cu care se contopesc. Cântecetele, clopotele, corurile lunare ale muntenilor... vântul, troznetul focurilor aprinse între copaci, dar, repet cântecetele, sunt niște lamentări sub forma unei litanii riguroase care ne amintesc de faptele eterne ale vieții de fiecare zi. Înainte de a intra la Institutul cinematografic, Paradjanov a fost elevul conservatorului din Tiflis».

«Ivan, lasă focul să ardă, lasă-l să se stingă singur”, îi spune eroului, un păstor bătrân. Cuvintele și gesturile eroilor nu sunt desprinse de forțele naturii care îi înconjoară. Ele prind viață într-o religie, dar această religie e poezie și adevăr...? Personajele păstrează cu fermitate respectul religios pentru forțele naturii.”

Entuziasmul pentru povestea lui Ivan și a Maricicăi este în creștere la *Cahiers du cinema*. Opera, se zice în hiperintelectuala revistă, se desfășoară la două nivele: întâi consemnarea etnografului despre huțului de la începutul secolului XX, apoi distanțarea în raport cu această atitudine, distanțare care nu înseamnă o retragere a cercetătorului ci, dimpotrivă, voința de a pătrunde mai adânc, restituind o întregă lume chiar în devenirea ei”.

Într-un lung interviu din *Isskustvo kino*, Paradjanov povestește despre felul în care s-a apropiat de scriitori: poarta a fost „o scurtă peliculă” - *Poveste moldovenească* - „singura din lucrările mele anterioare de a cărei imperfecțiune nu mă rușinez”.

„Știu că regia mea se diluează fără rezerve în pictură și în aceasta rezidă cea dintâi slăbiciune și cea mai importantă forță, în practică recurg la rezolvarea plastică și nu în cea literară. Iar în literatură îmi este mai accesibilă opera, care

nu este altceva decât pictură transfigurată. Așa mi s-a părut literatura lui Koțiubinski și într-o asemenea viziune am perceput fermecătoarea nuvelă a lui Emilian Bucov după care am creat *Poveste moldovenească*. Am sesizat, chiar de la început, poetica acestei opere. Cântecetele despre păstorul care și-a pierdut turma - simbol al dragostei și al reușitei - am auzit în Gruzia și în Armenia și mai târziu, în Carpați. Pornind direct de la poezia populară și de la mitologie, am încercat să realizez o structură armonioasă și expresivă. La susținerea lucrării de diplomă, B. Iurenev mi-a reproșat că l-aș fi imitat pe Dovjenko... Dovjenko mi-a luat imediat apărarea...

Mai târziu, la sfatul lui Dovjenko, am plecat la Kiev...». Confesiunile lui Paradjanov mă lasă melancolic: Dovjenko mi-a luat apărarea... La sfatul lui Dovjenko... sunt întâmplări din universul paradisiac al aleșilor. Al aleșilor, care trebuie să salveze lumea: lumea abandonată a marginilor. Dacă l-am citit pe Koțiubinski cu bucurie, mă gândesc că și un Bucov poate fi mântuit de întâlnirea cu un regizor. Moț al proletcultismului basarabean, comunist frenetic din tribul stalinist, Bucov... iată, e emancipat de Paradjanov.

Problema marginalilor, a lumilor abandonate, a pierderii. A provinciei extreme. Din lunga confesiune a regizorului: norocul cineastului a fost, atunci când filma *Umbrele...* că l-au dat afară din hotel și a trebuit să ajungă să se retragă într-o casă țărănească, acolo unde i-a găsit pe „adevărații huțuli”! A fost un noroc, fiindcă... el, regizorul, n-a făcut doar filme mari.

Norocul, descoperirea și salvarea marginilor există și la Loteanu. Și la Abuladze. Și la alți armeni, gruzini, moldoveni.

„*Umbrele strămoșilor uitați au devenit acum pentru mine un univers care trebuie părăsit: Câte ceva voi păstra, poate, dar cea mai mare parte o voi părăsi.*»

Strămoșii, asasinați unul câte unul.

De ce oare drepturile omului occidental sunt inacceptabile pentru clerul ortodox? Democrația de tip Westminster și autonomia individului sunt păcate, pentru că preamăresc egoismul și pun la îndoială atotputernicia Celui de Sus asupra vieții. Contractul, concurența, motorul vieții economice moderne, lezează dragostea dintre frați și sunt socotite păcate.

Bisericele ortodoxe, în primul rând clerul pravoslavnic, sunt din punct de vedere sociologic etno-religii creștinizate, care celebrează unitatea de nezdruncinat dintre neam, rit și glia strămoșească.

Cine nu-i ortodox, nu-i român(!), spunea Nae Ionescu, ideologul Legiunii Arhangelului Mihail. Ortodoxo-comuniștii au fost mai

consecvenți, au lichidat Biserica unită cu Roma din Transilvania și au reorientat cu baioneta 2.000 de biserici spre Moscova. O revenire la normalitate e mai dificilă decât s-a crezut.

În războiul religios al iugoslavilor, clerul sârb îndemna la luptă împotriva catolicilor și musulmanilor. Așa au venit la luptă și sute de tineri greci și ruși. Și fără un apel, la anexarea Crimeii au venit și volutarii sârbi. Armata Ortodoxă din Ucraina de est luptă acum împotriva catolicilor (fasciștilor?!) din vest. Război Rece, religios.

La comemorarea a o sută de ani de la izbucnirea Primului Război Mondial chestiunea orientală e din nou la ordinea zilei.

În 1914 expansiunea austriecilor catolici spre sârbi cât și alianța turco-germană (calea ferată spre Bagdad) erau inacceptabile atât pentru panslavism, panortodocsism, cât și pentru interesele anglo-franceze. Ocuparea Constantinopolului de către ruși era indiscutabilă! Cine moștenește Imperiul Roman de Răsărit?

Această Chestiune se pune din anul 1774, când țarul rus din a treia Romă devenea patronul ortodocșilor din Imperiul turco-musulman. El se consideră și astăzi succesorul

sultanilor. Occidentalii vor refacerea unității creștine, nu amânarea ei, cum se pare că vor pravoslavnicii. Fericitul papă Ioan Paul II nu a fost primit la Moscova sau Belgrad, iar la București oferta sa de dialog e și azi neglijată cu consecințe grave pentru cea mai săracă și amărâtă țară din UE.

Vladimir Putin, urmașul împăraților romani de răsărit, intervine în războiul din Siria, anexează Crimeea, sprijină Armata Ortodoxă și începe un război vama.

Occidentalii, ca de obicei, au interese divergente.

Iar musulmanii profită de dihonie din lumea creștină și aspiră la refacerea Califatului, și a Imperiului islamic. Tema merită toată atenția!

Toata speranța lumii creștine, s-a transformat într-o lehamite. Oamenii au înțeles că acea concepție după care religiile sunt pașnice este un aspect al impocriziei anglo-mozaice, „Political Correctness”, și a ateismului primitiv.

Până la refacerea unității creștine, conflictele religioase locale vor fi la ordinea zilei: israeliți - palestinieni; sunniți - șiiți; catolici - ortodocși; catolici - musulmani; budiști - musulmani; confucianiști - tibetani - musulmani; hinduși - musulmani etc.

De vorbă cu Vasile Barbu

Preşedintele Societăţii Literare Artistice Tibiscus din Uzdin, redactor-şef al publicaţiei Tibiscus, publicaţie care apare de 24 de ani la Uzdin şi redactor-şef al Editurii „Floare de Latinitate” a Consiliului Naţional al Românilor, Vasile Barbu a înfiinţat în anul 1990 societatea Tibiscus, iar în urmă cu 9 ani, a pus bazele unui veritabil centru cultural românesc „Cartea românească”, al românilor din afara ţării. În una din zilele acestei toamne, domnia sa mi-a acordat în exclusivitate pentru *Scrisul bănăţean* interviul de mai jos.

Silvia FECHETE

Domnule Vasile Barbu, vă cunosc din scrieri şi ştiu că sunteţi, dacă îmi permiteţi, un „neastâmpărat” al evenimentelor de cultură. Care este cea mai de suflet manifestare pe care aţi organizat-o până acum?

Organizăm la Uzdin şi în alte părţi, manifestări culturale de amploare, importante pentru păstrarea identităţii culturale româneşti. Cea mai importantă manifestare a noastră este fără îndoială, Festivalul Internaţional de Poezie „Drumuri de Spice”, care anul acesta a ajuns la ediţia XXI- a, la care au participat nume sonore a poeziei româneşti precum: Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Petre Stoica, Mircea Dinescu, Arcadie Suceveanu, etc.

Văd aici pe pereţii camerei în care ne aflăm o întreagă colecţie de tablouri cu chipuri însemnate. De unde le-aţi adunat?

Aici este camera laureaţilor al acestui mare festival despre care tocmai am amintit. Mai organizăm un simpozion internaţional, denumit „Oameni de seamă ai Banatului”, concursul de recitatori „Buna Vestire”, apoi două manifestări consacrate literaturii dialectale bănăţene, este vorba de întâlnirile scriitorilor în grai bănăţean „Ion Savinca” şi Festivalul de Creaţii Literare în grai bănăţean, şi multe altele, care, iată, toate contribuie din plin la afirmarea culturii noastre naţionale precum şi la întâlnirea iubirii de neam a românilor.

Evenimentul la care am luat parte m-a dus cu gândul la o strofă a marelui poet Vasile Alecsandri, care sună aşa: „De la Dunăre la Sena/ Din Carpaţi la Pirinei/ Ginta nobilă latină/ Adună poezii săi”. Nu sunteţi departe de această asemănare. Aţi reuşit să adunaţi o

serie de nume importante astăzi la Uzdin.

A fost o zi fără îndoială importantă prin simplu fapt că am reuşit să menţinem manifestarea, ne străduim, ne zbatem, muncim mult, dar iată că până la urmă avem rezultate frumoase, ne vin oameni de peste tot, din Macedonia, din Albania, din România, din Serbia. Suntem mulţumiţi că am reuşit să organizăm acest festival care, durează trei zile şi care adună nume importante ale poeziei româneşti şi aromâne. Putem spune că acest festival este şi o punte de legătură între diferite colţuri ale lumii, pentru că, în anii trecuţi, au fost aici poeţi din Basarabia,

din Suedia, din Statele Unite ale Americii, au fost oameni de cultură din Austria, etc. Toţi au venit cu un singur gând, să slăvească şi să proslăvească poezia şi cultura românilor oriunde e ea.

Iată că Uzdinul, care este cea mai de vest localitate compactă cu români, a devenit o veritabilă capitală a poeziei româneşti. Un alt festival de poezie a românilor în Serbia nu se mai organizează. Acesta este unicul.

Un nume cu rezonanţă pe care l-aţi şi premiat astăzi, este Vasile Todi, preşedintele Uniunii Jurnaliştilor din Banatul Istoric. Ştiu că vă leagă o prietenie veche de dânsul, aţi ținut cont şi de acest aspect atunci când l-aţi nominalizat?

Vasile Todi este un foarte bun poet, de când ne-am cunoscut mereu mi-a trimis poezii pe care le-am şi publicat. Îl iubim şi îl apreciem foarte mult. Este un poet bun, un poet care publică la noi, datorită acestui fapt ne-am gândit la el. Pentru valoarea pe care o are, i-a revenit unul dintre cele mai importante premii, care se acordă încă din anul 1994, de când a fost înfiinţat acest festival, este vorba de premiul Gheorge Bulic.

Zicea Tudor Arghezi: „Ţara noastră nu are ce face cu tineri îmbătrâniţi; ei îi trebuiesc bătrâni, mulţi bătrâni, însă tineri.”. Plecând de la acest „îndemn”, am remarcat că nu aţi premiat doar „bătrâni tineri”, ci chiar şi tineri.

Am premiat şi tineri pentru că urmărim un an întreg activităţile tinerilor şi acesta este un bun prilej pentru a le dăruia nişte premii importante. Ei s-au bucurat că au fost apreciaţi la adevărata lor valoare, ei înregistrând succese în învăţământ, în activităţi extraşcolare sau în sport.

Ce vă propuneţi, ce urmează?

Urmează alte şi alte manifestări. În curând un eveniment frumos, care se numeşte „Unire, Cuget şi Simţiri”. Acesta va fi consacrat poetului nostru naţional, Mihai Eminescu. Îl vom anima cu întreceri la ceaun. Trebuie să fiţi prezenţi ca să vedeţi ce vă pregătim.

Un gând pentru cititorii noştri?

Îmi doresc ca revista să ajungă şi la noi. Am primit câteva numere, le păstrăm pe toate în rafturile bibliotecii noastre, dar ne dorim ca să ne însoţească în permanenţă.

peretii mai erau împodobiți cu farfurii ornamentale din porțelan, pictate cu cele mai felurite motive: cocoșul, plugarul, păstorul, ostașul, crucea, motive geometrice și florale, între ultimele predominând macul și albăstreaua. O colecție aparte de farfurii este cea cu chipuri regale: regi și regine din România și alte țări europene. Această colecție îi este foarte dragă,

țară și străinătate. Suntem oameni cinstiți, fiecare căpătuiți prin muncă onestă pe la casele noastre. Și, când te gândești că tata ne-a părăsit așa devreme, când aveam mai multă trebuință de susținerea lui morală și materială. Mi-aduc aminte de-o întâmplare care l-a necăjit pe tata și pe noi, cu toate că eram prea tineri, pe-atunci, ca să o înțelegem așa cum se cuvine. Întâmplarea se leagă de casa noastră de la Bata, moștenire de la tata. Această proprietate este o casă veche, boierească, pe care tata a cumpărat-o de la baronul Ionel Mocioni Stârcea de Bulci, în anul 1945, pe când aveam doar șase ani. Era casa în care stătea baronul când venea la vânătoare la Bata, la vestitul parc de vânătoare mocionesc din pădurea Feacului. Casa a mai avut și alte destinații în perioada interbelică. A fost casă de cultură și sediul societății culturale „Antoni Mocioni”, înființată de baron pentru culturalizarea sătenilor. Tatăl meu, Filip Miulescu, lucra pe domeniile mocionești, iar în anul 1945 baronul începuse a vinde din proprietăți, simțind pericolul naționalizărilor pregătite de comuniști pentru averile burghezilor și moșierilor. După ce fusese la castelul din Bulci, unde baronul își avea reședința de vară și i-a dat arvuna pentru casă, tata s-a întors în sat și s-a lăudat că a cumpărat una din casele baronului. Și pe-atunci lumea era pizmuitoare și perfidă. Așa că, Ion Ștraiță, un sătean de vază, i-a strigat în buricul târgului: „Filipe, dacă baronul vinde această casă, n-ai să o cumperi tu! O s-o cumpărăm noi, tovărășia de partid, spre a o folosi pentru sat.” (Gurile rele spuneau că Ștraiță se zbătea să dobândească această casă pentru el, nicidecum pentru sat). Auzind acestea, tata s-a albit ca varul. A plecat într-o suflare, pe ștrec, către Bulci. Și năucit, cu broboadele de sudoare pe frunte, a intrat la baron să-i spună cele întâmplate. Baronul l-a întâmpinat cu seninătate seniorială și i-a răspuns pe măsura blazonului boieresc ce-l purta pe umeri nobila sa viță: „Eu pot să mor, pot să plec din locurile astea, pot să fac multe în viața aceasta, dar cuvântul meu de baron nu poate fi încălcat”.

- va urma -

Am lăsat lumea de-afară în tumultul grijilor cotidiene și am pătruns cu oarecare sfială în casă. M-am trezit, de fapt, într-un muzeu. Și nu într-un muzeu obișnuit. Ci, mai cu seamă, într-un muzeu al cărților, la care se adăugau, firește, tablouri vechi și de valoare, multe obiecte de artă, adunate într-o viață de om. Prin părțile noastre, numai despre Mocionești am auzit să mai dețină atâta carte, la Bulci și Căpâlnaș, în bibliotecile castelane. Și, chiar dacă nu mi-a fost dat să văd fastuoasele biblioteci mocionești, mereu mi le închipuiam așa. Acum cred că se conturau aievea în fața ochilor mei. Senine și trufașe, gânditoare și involburate, cu toată istoria lor și simțămintele grandioaselor minți care le-au zămislit.

Un suflet cald, un glas molcom, uneori grav, îmi îndrumă pașii prin încăperi, mândru de averea sa cărturărească. Nu e un scriitor, nu e un filozof ori savant. Este inginer. Pe care Arghezi l-a așezat în ancestrala hărnicie a furnicii ori a albinei. Zidindu-și menirea pământeană, nu risipind, ci adunând. Nu numai pentru el. Ci, mai ales, pentru ceilalți. Victor Miulescu, un nume unic în viața culturală a arădenilor. Asemenea și Dona Neli. Cu blândețea-i primitoare ne lămură, zâmbind mereu tănuitor, alături de bărbatul său. L-am întâlnit în această casă a cărților, care te năucește și te fascinează. Cu peretii încărcăți de rafturi stivuite până în tavanele odăilor, din vitrinele semețe de cleștar, priveau galeș ediții princiare de carte, cazanii și letopisețe, bibliliturghiere, dicționare, manuale, calendare, almanahuri, periodice, scrisori, Biblii, manuscrise, acte, cărți cu dedicație, îmbrăcate în odăjdii noi, rânduie impecabil după anumite criterii de colecționar. Alături,

gă, dar preocuparea și pasiunea cea mai de preț rămâne „prima dragoste”: bibliofilia. De unde a moștenit-o?... Nu știe precis. A venit așa ca o nălucă, ca un vis... Poate de la tata, gospodar chibzuit al domeniilor mocionești. Ori de la mama, simplă femeie de casă, dar înțeleaptă și distinsă, cu patimă ascunsă în deslușirea cărților și adevărului.

N-am mai cunoscut până acum un colecționar adevărat, un îndrăgostit de carte, care să strângă un asemenea tezaur cu atâta patimă și migală. Sălășluindu-l într-un templu al înțelepciunii... Cu atât mai mult, îmi stăpânește sufletul un fior de nespuse mândrie pentru această pasiune nobilă, fiindcă a încolțit în mintea iscusită a consăteanului meu, a neamului meu. Colecționarul bibliofil preface știința pasiunii în nobilă misiune cu mari câștiguri pentru cultură. Migălos, înțelept, documentat, îmi vorbește cu dăruire despre viața și pasiunea sa. Și, scufundat adânc în sofaua din piele, îmi pare un baron veritabil, stăpân pe averea sa. Ce n-are preț în măsuri pământești.

„M-am născut la Bata, pe 26 octombrie 1939, al doilea fecior din familia lui Filip și Terezia Miulescu, după Georgică, cel mai mare dintre frați. Pe urmă, a mai venit pe lume sora Ileana, iar mezinul Eutimiu, botezat cu vechi nume preoțesc, ne-a întrecut pe toți la carte. Este medic primar, șeful secției Boli interne la Spitalul Județean și profesor universitar la Facultatea de Medicină „Vasile Goldiș” din Arad. Toți am ajuns bine, eu și frațele meu mai mare lucrând în cadrul Direcției Regionale Drumuri și Poduri Timișoara, iar sora noastră Ileana, harnică și chibzuită, într-o familie respectată de la Șoimoș. Copiii noștri sunt licențiați cu studii superioare în

Soacra mea, s-o țână Domnu'
Îi cu șcință, bat-o ploaia,
Sara n-o apucă somnu'
Până nu șiceșce foaia.

Nime-n lume nu-i rezistă
Gi să ia cu ea la gură,

O poși fașie analistă
Că plezniescic gi cultură.

Da să viez alaltăsară,
Frasu-o șcie șe-o făcut
Că s-o sococit să moară
Și io nu că n-aș fi vrut,

Numa șciț cât îi gi scumpă
Az la noi o-ngropașuniie
Și l-așa o bucurie
Nu ce-ai fașie gi rușanie.

O gischis televizoru'
Cum v-am spus, alaltăiri
Și-o prins baș „Observatoru”.
Mă! nu-i proastă! șe ce miri?

Când colo auge numa
Că tri jiuni cu minț cam slabe
Și mai unu cât huiduma
Ar fi rușanat tri babe.

Am văzut-o eu că iei i
Rău; da' n-am șciut șe-o pațat.
Mușca buza cu jinjeii
Până tătă-o vinațat.

Cu gându' giparce dus
Și on oci cam șloguit
Să uita numa' în sus
Și așa o glasuit:

„Ce rog, Doamne, și îmi spunie,
Că mi-s mânioasă foc,
Cu șe-or fost așcea măi bunie
Gi le-ai dat așa naroc?”

Timișoara a fost locul privilegiat al experimentelor tehnice și științifice, dar și al inovațiilor muzicale, artistice, literare și chiar filozofice. Unele dintre acestea au devenit emblematice pentru România și pentru Europa. Muzeul de Artă Timișoara și-a propus să se insereze într-o asemenea tradiție, să se numere între instituțiile de cultură deschise experimentelor, ideilor și limbajelor artei, culturii și științei contemporane. Conservând valorile patrimoniale, Muzeul de Artă Timișoara dorește să devină o instituție vie, în care să se regăsească dialogul interdisciplinar interogând prezentul și viitorul. Îmi place să cred că expozițiile, dar și conferințele și dezbaterile pe teme de artă și istorie, artă și religie, artă și politică, toate, libere de orice prejudecăți, dar avînd darul de a formula ipoteze de lucru privind înțelesul dat de artist, istoric și filozof omului și fenomenelor ce-l înconjoară, vor contribui, încet, dar sigur, la schimbarea mentalităților. Spun aceasta, știind că arta, creațiile culturale în genere,

joacă un rol excepțional în structurarea gândirii și a felului nostru de a fi în acord cu timpul trăit. De aceea, cred, Timișoara și România în ansamblu, au enorm de câștigat cultivând arta și muzica, reinventându-se pe sine.

Cunoscuți publicului iubitor de artă din România prin expoziții personale și de grup, naționale și internaționale, prin premiile și distincțiile obținute, prin recunoașterea conferită de includerea numelor și creațiilor lor artistice în dicționare, enciclopedii, albume și cărți, Dana Constantin și Marcel Bunea sunt doi artiști români a căror prezență pe simezele Muzeului de Artă Timișoara reprezintă un eveniment cultural de prim rang, unul ce atrage atenția prin tematică, inventivitate, mijloace de expresie, demonstrând cât de importante sunt libertatea de conștiință și îndrăzneala în creație.

Dana Constantin a studiat la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca. Formarea ca artist i-o datorează profesorului Florin Maxa, cel ce i-a cultivat încrederea de sine, educația plastică, deschiderea spre muzica clasică și literatura de specialitate, spre arta conceptuală. Este o artistă aflată în plină forță creatoare și, totodată, una dintre strălucitele profesoare ale Facultății de Arte a Universității de Vest din Timișoara.

Marcel Bunea este absolvent al Institutului de Arte Plastice „Nicolae

Grigorescu” din București, astăzi, Universitatea Națională de Arte. S-a format sub coordonarea lui Walter Andreas Kirchner - artist român-transilvan stabilit în Germania, dobândind o consacrare internațională, care i-a influențat decisiv formația, dar și înclinația spre muzică și literatură. Același Walter Andreas Kirchner a fost cel dintîi ce i-a facilitat lui Marcel Bunea accesul la noile tehnici și orientări din artele europeană și mondială.

Pictura Danei Constantin este o revalorificare excelentă, la cele mai înalte cote, a mijloacelor picturale și a istoriei picturii. Ea folosește în mod creativ tehnicile picturii în straturi, descoperite de olandezi, generînd un mesaj autentic, foarte personal. Mulțumită deosebitei sensibilități, în picturile artistei descoperim profunzimi cromatice, radiind aidoma unui lac infinit. Ceea ce particularizează opera Danei Constantin este reinventarea nu doar a mijloacelor, dar și a temelor artei clasice, repotențarea vechilor paradigme ale acesteia. Tablourile artistei sunt trasee ascensionale, o ieșire din labirintul existențial, o înălțare deasupra neajunsurilor cotidiene. Acest gen de creație poate fi asemuit, fără a exagera câtuși de puțin, cu energia spirituală a lui Brâncuși, cel mai bine cu „Pasărea măiastră” a genialului sculptor român.

- va urma -

A fost și este un oraș, așezat pe firul unui râu creat de mîna omului, a cărui alunecare lină a adunat de-a lungul vremii, visele și năzuințele atîtor neamuri, iar metișarea acestora a dat naștere unei adevărate cidadele culturale a Banatului și chiar a lumii. Desigur, vorbesc despre Timișoara, locul unde în frumoșii ani ai tinereții studențești, am făurit și am dărâmat vise, am iubit și mi s-a dăruit dragoste și unde am întîlnit oameni adevărați, care mi-au marcat mersul vieții, oameni pe care noi studenții îi numeam simplu-DASCĂLI.

Era o zi friguroasă de februarie și

zgribiliți de un frig care îți măcina oasele, datorită unui accident tehnic nefericit, care a lăsat fără căldură întreg Institutul Agronomic, ne îndreptam grăbiți spre amfiteatrul tinereții A-1, unde urma să asistăm la cursul de Genetică. Acolo, pe un frig de nici uneltele de scris nu mai făceau față, intră ca de obicei, un domn cu o mină aristocratică, care, atunci, când a văzut amfiteatrul plin, cred că nici nu a realizat că mausoleul minții semăna mai degrabă cu un bloc arctic. Acest Cezar al geneticii animale, care poartă pe buze cuvintele unei vestale, ce provăduiește poveștile unei regate, în care Regina Genetică este, pe departe, cea care explică mirajul vieții și foarte rar pe cel al morții. Domnul, dascălul-cezar este profesorul, Ioan Vintilă, care, cu un dar pedagogic dumnezeiesc, ne explică două ore, frumoasele mecanisme moleculare și chiar micromoleculare ale acestei științe, care, în ultimul secol, a adus beneficii greu de cuantificat omenirii, adică evoluție.

Dascălul-cezar ne vorbește despre fenotip, genotip, gene, cromozomi, ADN, atât de frumos, ca și cum ar vorbi despre proprii lui copii.

La sfârșitul discursului, de o înaltă ținută academică, noi studenții ne-am pus întrebarea, dacă nu cumva genetica, care bate ușor viața, poate să învingă chiar și instinctul de conservare. Cu așa un dascăl...

Peste mulți ani, în mausoleul filingului, care se cheamă - Teatrul de Stat din Arad, într-o atmosferă elegantă, unde în aer plutea cultura adevărată, Cezarul a coborât din nou în arenă, iar eu am dus mîna la piept și l-am salutat. Am salutat un copil al Sibiului, un om de mare valoare al Banatului, și un genetician de excepție. Atunci mi-am imaginat frumoasa arenă a geneticii, în care miile de gladiatori, care mînuiesc săbiile biotehnicilor celulare, duc mîna la piept și salută - Ave Cezar. Noi, gladiatorii acestei științe, vom sta mereu împreună, iar regatul și cezarul lui vor fi nemuritori.

Zam 02-09-2014

Când tu însuși împreună cu existența ta cu tot nu-ți mai apari, atunci ești bun să fii azil și pat pentru milă.

Mila nu este pentru cineva anume. Acest sentiment dureros seamănă mai degrabă cu limba pe care tu o vorbești, care nu este limba ta anume. Ea este a tuturor părănd a fi a fiecăruia.

E ca și cum ai vorbi însăși vorbirea. Mila,

din milă pentru ea, mă face să o declar un fel de gramatică a sentimentelor.

Mila este josenia generală a sentimentului ca sentiment, având însă o noblețe particulară. Ea este mai joasă decât străfundul oceanului ca înălțime și mai susă decât orice număr, fără să fie cifră.

Mila niciodată nu îți este. Ea și se face. În acest sens ea este o lucrare făcută de către ciungi, ea este o lacrimă lunecoasă a orbului.

Mila este înțelegerea profundă, dar lipsită de memorie, a fostelor animale din noi.

Mila nu aparține cuiva anume, ci câțiva oameni îi dau găzduire.

Mila doarme.

Treceți prieteni desculți pe lângă ea și în

pas plutit ca să nu cumva să o treziți.

Ea seamănă leit cu dragostea, dar n-a fost niciodată dragoste.

Mi-este greață în timp ce plâng.

Ah, Doamne, mi-e milă.

Marius FECHETE - Schiță în tuș - 2003

Ți-am promis carnea drept urmă,
Lapte viu din vechea turmă,
Noapte în mărgăritare,
Lacrimă în flori amare

Ți-am promis și nu ți-am dat
Dorul focului sărat,

Plânsul ce te-a legănat
În staulul luminat

Foaie albă tu m-ascultă,
Nu mă da pe-o vorbă scurtă
Și îmi lasă pe-nserat,
Visul ochiului ursat.

Zimnicea - Județul Teleorman

Sărăcie mare și agitație politică sterilă în țară. E destula neliniște în oameni, pentru pâinea de azi și ziua de mâine. Pentru viitorul copiilor. Afară, vreme schimbătoare. Uneori, plouă urât, tomnatic, apăsător. Sau, mai ales în acest an, e un ger sec, cu puțină zăpadă și mult polei. O iarnă rea, ostilă. Cu o anume vrăjmășie. Arareori găsești vreun semn promițător al superbelor și blânderelor zăpezi de altădată.

În biroul meu de la oraș, simt așa o apăsare, o nostalgie. Dor de sat și de copilărie. La Radio Timișoara, sunetul dumnezeiesc al torogoațelor și saxofoanelor lui Petrică Vasile Capdecă și Luca Novac, Ion și Viorel Bălan. Unii dintre ei trecuți deja în lumea tăcerii. Lăsându-ne în suflet să vibreze sunele pur, ca un susur de izvor, al torogoaței venind de departe. Dinspre strămoși către noi.

Dar și așa, fără marea bogăție a ninsorii

și bucuriei, inima-mi spune că vin sărbătorile de iarnă. Cu miros ațâțător de cârnați și aromă de plăcinte aburinde, coapte, pe vremuri, de mama și de maica (bunica).

Ceva ce ar trebui să fie vreme de zurgălăi și chiote copilărești. Cu nasul și mâinile roșii, julite. Săni răsturnate. Bulgări zburând năvăși, dar nu prea tare, ca o mângâiere mai mult, către fete. Parcă mai roșii în obraji, mai frumoase.

Popa Mioc era bătrân, nu mai putea merge cu noi prin sat cu crucea, de Bobotează. Mergeam cu Gică Dascălu și Dorel Dică. Duceam sfinte vestiri și cântări, miros de busuioc din casă în casă. Nu-nțelegeam atunci, copil mic și prost, ce șanse-mi dăduse Dumnezeu. Eu, copilul Nicolae, le dădeam creștinilor să sărute crucea.

Dumnezeiască misie să le dai tu, umilul, nevinovatul, visătorul, consătenilor să țuce crucea. Însoțit de cuvântul sfânt. Mirosea lumea din jur a bucate bogate și povești cu irozi. Sfârâiau fusele spornic la clăcile de tors. Mirosea a zăpezi și a răchie fiartă. A sărbătoarea care frăgezește, înalță și înfrumusețează sufletul.

Apoi veneau balurile. Ohaba-Forgaci avea o formație de dansuri, instruită de celebrul Pătru Pilu-Obrejanu. Pe vremea când George Dâru, inegalabilul Ceacea George, juca

cu câte două fete deodată pe sub mână. Una parcă era Ica Poașa, iar cealaltă, să mă ierte, că n-o mai știu. Jucau Luță Duia și parcă Ionel Mârlacu. Mă uitam la picioarele lor, mereu fără astâmpăr și neobosind nici un moment. Încercam, în secret, să-i imit, jucând apoi cu Ani Țânțu. Cu Mili Ciulă? Sala de bal de lângă biserică avea podelele date cu motorină și era, pe atunci, ca un stup de albine. Om lângă om, că n-aveai loc s-arunci un ac. Vălătuci de aburi ieșeau pe ușa căminului cultural, format cândva dintr-o singură sală. Iar, când jocurile erau prea aprinse, tineretul ieșea în aerul nopții, răcorindu-se și cu câte un sărut furat sub pavăza întunericului.

Câteodată, cânta și corul. Ion Donesă, Pri-cu și câți or mai fi fost. Urmau monologuri umoristice. Adică „șozanii”. Chiar piese de teatru. Dar cel mai mult îmi plăceau jocurile și zăpada. Ele dădeau, la tot ce ne-nconjoară, un aer de sărbătoare, plinar, unic, ireparabil. Mai ales, la aceste sărbători, simțeai ca Bлага, scriitorul, că veșnicia s-a născut la sat. Cerul înalt și pur, oamenii mai apropiați și mai generoși. Iar dacă aveai și noroc de-o sanie, cu zurgălăi sau fără, cu adevărat ți se părea că zbori și că nimic pe lume nu te putea împiedica să fii nemuritor.

- va urma -

În vara anului 1987, cineva a bătut la uşa camerei de gardă de la Clinica de Ortopedie.

Am deschis şi am văzut un domn uşor grizonat, cu ochelari cu lentile groase. Mi-a spus:

- Doresc să stau de vorbă cu medicul de gardă.

- Eu sunt. Mă numesc Dan Poenaru.

- Ion Milos, şi sunt cetăţean străin, mi-a zâmbit. Era îmbrăcat lejer, în blugi albi şi un tricou galben.

L-am poftit înăuntru şi atunci am observat că mergea cu dificultate. Îmi părea cunoscut, dar nu-mi dădeam seama de unde.

- Ce-aţi păţit? am întrebat eu.

- Acum două zile am fost la Păltiniş unde am avut o întâlnire cu Constantin Noica. După câteva ore, furat de farmecul discuţiei, m-am împiedicat de o rădăcină de brad. Am simţit o durere vie, dar am putut să calc pe picior. Ieri am fost pe drum, iar piciorul s-a umflat foarte mult, aşa că am venit la dumneavoastră.

În acel moment, mi-am amintit. L-am întrebat:

- Sunteţi cumva poetul Ion Miloş, cel născut în Banatul Sârbesc şi care locuieşte în Suedia?

- Da, de unde ştiţi? s-a mirat el.

- Am citit în urmă cu câteva săptămâni un interviu cu dumneavoastră în revista „Orizont”, şi în „România literară”. A apărut recent şi o carte de-a dumneavoastră pe care o am şi pe care am citit-o.

- Cum se numeşte? m-a întrebat, curios, poetul.

- „Tauri şi melci”, i-am răspuns calm.

- Şi ştiţi cumva o poezie din această carte

- Ştiu una scurtă, care mi-a plăcut foarte mult. Se numeşte „Strigătură bănăţeană”:

„Frunză verde de eroi

Ce-ar fi lumea fără noi

Oile fără măgari

Dragostea fără curvari”

Am izbucnit amândoi în râs. Era, de fapt, singura poezie mai veselă din acel volum. Poetul era încântat că un medic ortoped ştia atâtea despre el.

În timp ce aşteptam rezultatul de la radiografii, poetul Ioan Miloş, căci despre el era vorba, mi-a povestit că venise în România cu o bursă a Institutului Cultural român, că are mai multe întâlniri în Timişoara în decurs de încă o săptămână. L-am rugat să-mi povestească despre întâlnirea cu filosoful Constantin Noica.

- Am ajuns la Sibiu cu autocarul, apoi scriitorul Mircea Tomuş m-a dus cu maşina la Păltiniş. Am avut o discuţie de peste trei ore cu marele filosof. La final, l-am întrebat cum este „fiinţa românească”: bună sau rea? Dacă este rea, de ce n-a reuşit în istorie? Dacă e bună, de ce n-a pierit între pământ şi cer? Ştiam că, în lume, popoarele rele se menţin ca buruienile, în timp ce popoarele bune dispar.

- E călduţă, mi-a răspuns Noica.

Am întrerupt discuţia pentru a examina radiografia. Din păcate, poetul avea o fractură de gleznă fără deplasare. Am realizat o imobilizare mai lejeră, astfel încât Ion Milos să-şi poată continua activitatea programată la Timişoara. Locuia la Hotelul Timişoara, unde l-am condus cu maşina mea. L-am văzut până la plecare, zilnic, fiind convins că fractura se va vindeca.

Am avut multe discuţii despre viaţa din Suedia, despre familia sa, despre activitatea sa universitară. L-am întrebat dacă nu este greu să scrii în mai multe limbi.

- Dat fiind că limba românească s-a născut din frumuseţea peisajului spiritual românesc, mi-am însuşit-o din lecturile marilor mei idoli: Lucian Blaga, Constantin Noica, Emil Cioran, mi-a explicat el.

Am primit de la Ion Miloş mai multe cărţi şi discuţiile cu el mi-au rămas în amintire.

După Revoluţie, ne-am întâlnit de mai multe ori la Timişoara sau la Bucureşti, fiecare întâlnire fiind un prilej de răgaz în eterna împărăţie a poeziei.

Pictez în culorile surâsului, acorduri ale timpului încărcate de muzica roşie a focului plin de frumos,
Pictez în lacrimi sângerii, durerea neştiutului de care mă apropii,
Pictez în lumini de vorbe adânci şi în culori întunecate, armonia lor,
Pictez şi în tabloul meu se vede imaginea de nepătruns în magica ei cuvântare,
Pictez uşor cu mângâieri şi atingeri line, în care se scurge îmbinarea dintre vers şi culoare,
Şi pictături de întineric se preling pe pictura din mine.

*

Am învăţat din şoaptele singurătăţii, că doar răul este cel care ne sufocă mintea.

*

Îmbin în mine sentimente aruncate-n silă, spre o mare colorată de sunete difuze şi îndrăzneţe.
Printr-o privire tristă m-a fermecat surâsul tău şi acum simt cum arde înăuntrul meu.
Care iad poate fi mai dureros decât setea de răcire interioară?

Profesorul Ion Gheorghe Costinescu, cunoscut în literatura română cu pseudonimul Lucian Costin, reprezentant de seamă al perioadei interbelice, a avut o mare diversitate de preocupări spirituale printre care se numără şi folclorul.

Prin munca sa, a încercat să înscrie creaţia populară bănăţeană în unitatea de gândire şi înţelepciune a poporului român, confirmând

unitatea sa spirituală şi totodată a avut şi darul de a face cunoscute lumii, comorile folclorice ale acestui colţ de ţară, Banat, subliniindu-le autenticitatea şi valoarea etică şi estetică.

Pe lângă faptul că a fost un culegător de folclor, Lucian Costin a căutat să definească şi teoretic folclorul „ca simbioză de înaltă perfecţiune a înţelepciunii şi frumuseţii poporului. Încercările sale se voiau, după cum el mărturisea, o orientare în linii generale a aceluia care se interesează mai deaproape de tehnologia artistică a poporului nostru bănăţean”.

Deşi aria folcloristică cercetată s-a rezumat la Banat, problematica teoretică abordată a fost deosebit de interesantă şi a reuşit să elucideze unele aspecte ale

conţinutului creaţiei populare şi ale formelor ce-l caracterizează. Toate aceste aspecte se regăsesc evidenţiate în cartea „Studii asupra folclorului bănăţean”.

„Folclorist priceput”, cum îl numea Artur Gorovei, Lucian Costin a colindat Banatul, a îndeamnat pe elevii săi să culegă folclor, care au răscolit prin poduri şi astfel, face să vadă lumina tiparului creaţiei populare aparţinând unei întinse arii de motive, de genuri şi specii. În cuprinsul seriei sale de volume intitulate „Mărgaritarele Banatului”, balada ocupă un loc primordial. Lucian Costin s-a ocupat şi de graiul bănăţean (studii şi cercetări) în două volume. Cele două volume intitulate „Graiul bănăţean”, cuprind cuvinte introductive şi un glosar.

Prin activitatea sa, Lucian Costin a îmbogăţit tezaurul folcloric al Banatului.

MAMĂ, POVEȘTEȘTE COPIILOR POVEȘTEA CU IUGOSLAVIA

Mamă, povestește copiilor povestea cu Iugoslavia,
Povestea cu ruinele și bombele căzute peste țară
Și casa de unde răsărea soarele libertății,
Pentru toți nenorociții din Europa de sud-est.

Mamă, povestește copiilor seara lângă foc,
printre peisajele rurale
Cu locuitori români de pe vremea lui Franz Iosif
și Măria Tereza,
Celor care au mai rămas
Că mulți n-o să rămână,
Cum zburau bombardierele și dinspre România
Și-n timp ce se declanșa alarma antiaeriană
Tu tremurai și plângeai înspăimântată
De soarta filor tăi și ai altora,
Ce nu puteau fugi niciunde de granițele închise
Deși născuți în casa unde cândva răsărea soarele libertății
Au devenit și ei niște nenorociți și amărâți,
Vai de capul lor și de istoria celor ce o poartă.

Mamă, povestește copiilor povestea cu
Refugiații români/clandestini, unii se înecau în Dunăre,
Alții fugeau prin lanurile de porumb, flămânzi, setoși
Nu atât de apă, cât de libertate

Iar tu le-ai oblojit rănile,
Și de cei ce fugeau zăpăciți spre cuibul limbii române.

Cu toate că zorile la noi veneau forte des din vest
Ei fugeau spre est, adormiții...
ce erau născuți în casa unde cândva
Răsărea soarele libertății
Maică, te rog, încearcă să uiți poveștile cu Toma Alimoș,
Haiducii zdrențuroși și alți netrebniți și nu ului copiii
Cu desene animate de groază,
Pentru că eu te aștept să vii de-o veșnicie
spre rămășițele casei unde cândva
răsărea soarele libertății.

TOVARĂȘULUI TITO ÎI PLĂCEAU JUMĂRILE

Tovarășului Tito îi plăceau jumărilor,
Avea bucătar special ca orișicare președinte
Care îi prepara în fiecare dimineață
Jumări calde
Tovarășul Tito iubea și femeile
Și țigările și vinul de bună calitate.
Mare șmecher mai era
Și tovarășul Tito.

MAZĂRE ȘI FRECĂȚEI

Istoria românilor
din Banatul sârbesc
îmi seamănă cu o mătă împăiată
uitată de stăpânul casei
unde pe miriștea
Imperiului Austro-Ungar.

În rest e liniște de mormânt.

Imperfectă

Colinzi pierdută
printre boabele de ienupăr
și semințe de lună curată;
mireasma iasomei
mângâie părul tău,
parcă ești cam serioasă
în timiditate

și lumea te confundă,
frumoasă și imperfectă.
Taci în surâsul
aurorei boreale,
e viață nouă datorită ție.

Migrațiuni

Și te pierdeai în țara făgăduinței,
fugind la căi
fără sfârșit
prin coardele oudului;
iubeai pădurile
și formele meditației,
piatră de temelie
a templului din Ierusalim.
Cu ce avânt ajunseși la mal...

Psihoză

Îmi lăsați rucsacul
unde e șmineul
și mă uitai fix la un limb de trecuturi,
acolo visele erau reale
și realitatea o invenție a mea.
Kerosenul încet ardea
flacăra,
așa cum logica unui copil
nu înțelege cărbunele
de Crăciun
- nu simți nimic
și pământul devine pâine
când nu mai reflectezi
chipul unui simț ascuns.

În atenția cititorilor noștri:

Revista „Scrisul bănățean” se distribuie prin rețeaua de difuzare a jurnalului „Banatul” în instituțiile de cultură de pe cuprinsul Banatului istoric.